

Rosa tomentosa

Filtros

Klass: Magnoliopsida (tvåhjärtbladiga blomväxter), **Ordning:** Rosales (rosordningen), **Familj:** Rosaceae (rosväxter), **Släkte:** *Rosa* (rosor), **Art:** *Rosa tomentosa* - filtros Sm. **Synonymer:** *Luddros*, *Rosa scabriuscula* Sm.

Kännetecken

Filtros är en 2–3 meter hög buske med bågböjda, ofta klättrande grenar. Taggarna är svagt böjda, ganska smala men hårda. Småbladen är ovala-lansettlika, tätt håriga på båda sidor med, eller någon gång utan, hartsdoftande körtlar på undersidan (som dock ofta döljs av den täta behåringen). Bladkanten är oregelbundet dubbelsågad med körtlar på bladtänderna. Blommorna, som sitter 1–6 tillsammans, är rosa eller ibland vita och 3–4 cm breda. Stiftkanalen är endast 0,5–1 mm bred och utgör ca 1/5 av den oftast något konvexa diskringens diameter. Stiftsamlingen är förlängd och bukettlik och stiften är kala eller något håriga. Mogna nypon är röda, ovala-nästan klotrunda och påfallande små (1–1,5 cm x 1–1,2 cm). De sitter på långa, körtelhåriga skaft som ofta är 2–3 gånger så långa som nyponen. Efter blomningen är foderbladen först utåtriktade, sedan bakåtriktade för att slutligen falla av innan nyponet är helt moget. Blomningstiden infaller i juni-juli. Filtros är mycket lik luddros *R. sherardii* som den tidigare ofta sammanblandats med och inte alltid skilts från. Luddros har emellertid en ca 2 mm bred stiftkanal som utgör ca 1/3 av den flata eller något konkava diskringens diameter. Stiftsamlingen är bred och kompakt och stiften hårigare. Fruktskaften är förhållandevis korta, ungefär lika långa som det enskilda nyponet. Efter blomningen är foderbladen utåtriktade eller framåtriktade innan de faller av.

Utbredning och status

Vid genomgång av äldre insamlingar på Naturhistoriska Riksmuseet upptäcktes på 1990-talet tre kollektioner av filtros från Sverige. I Skåne samlades den 1902 i Öja vid Ystad och Skurup samt 1896-1906 i Gladsax strax norr om Simrishamn. Från Blekinge finns en insamling från 1913 som gjordes i Nättraby väster om Karlskrona. Från Gladsax finns ytterligare en kollektion insamlad som luddros 1966. Denna bestämning har emellertid ifrågasatts då materialet samlats tidigt och därför inte är helt representativt. Denna buske har eftersökts men inte gått att återfinna. År 2001 hittades en buske filtros på Romelåsens sydsluttning. Trots ihärdigt sökande i omgivningarna är det fortfarande bara en svensk buske känd. I Danmark har endast ett fåtal fynd av filtros gjorts. Sedan 1975 har den blivit funnen 4–5 gånger på Själland, Bornholm och Jylland. Före 1934 blev filtros samlad några gånger på Själland, Jylland och på ön Als i den sydvästra delen av landet. Arten är inte känd från Norge och Finland. I övrigt är filtros en sydlig låglandsart med en utbredning som i söder når medelhavsländerna, i nordväst de Brittiska öarna och mot öster området kring Svarta havet.

Ekologi

Filtros växer framför allt vid gårdsgårdar, i skogsbryn och snår. Den förefaller vara kalkgynnad. På den svenska lokalen växer den i en sluttning i betesmark intill en skogskant.

Hot

I sitt utbredningsområde är filtros en snår- och brynväxt. Som sådan utgör buskröjning, borttagning av gårdsgårdar, plantering av betesmarker och kemisk bekämpning allvarliga hot mot arten. På några av de danska lokalerna förmodas urbanisering haft en negativ inverkan. På den svenska lokalen har den enda busken tagit rätt mycket skada av det alltför kraftiga betet.

Åtgärder

Den enda busken bör skyddas och betet på lokalen bör hållas på en nivå så att inte busken tar skada. Filtrosen står intill en liten grandunge, busken borde frihuggas. Det kan även vara lämpligt att ta material för odling i botanisk trädgård. Filtros bör eftersökas, framför allt i de trakter den tidigare samlats.

Övrigt

Utländska namn – DK: Langstillet Filt-Rose, GB: Harsh Downy-rose.

Litteratur

- Elfström, T. 2005. Rosor i Skåne. Bot. Not. 138 (4). 9–25.
- Graham, G. G. & Primavesi, A. L. 1993. Roses of Great Britain and Ireland. BSBI Handbook no. 7. London.
- Løjtnant, B. & Worsøe, E. 1993. Status over den danske flora 1993. Kopenhagen.
- Malmgren, U. 1986. Släktet Rosa i Sverige. Svensk Bot. Tidskr. 80: 209–227.
- Nilsson, Ö. 1967. Drawings of Scandinavian plants 1–2. Rosa L. Bot. Not. 120: 1–8.
- Olsson, K.-A. 2003. Fyra för landet nya vildrosor. Bot. Not. 136 (3): 1–10.
- Olsson, K.-A. 2004. Floraväktarrapport 2004. Bot. Not. 137 (3): 1–36.
- Pedersen, A. 1965. Rosaceernes udbredelse i Danmark I. Underfamilierne Spiraeoideae, Dryadoideae og Rosoideae eksklusive *Rubus fruticosus* coll., *Rubus caesius* coll. og *Rubus corylifolius* coll. Bot. Tidsskr. 61: 145–270.
- Pedersen, A. & Gross, P. 1974. Danske Roser. Natur og Museum 16 (2).

Författare

Kjell-Arne Olsson 2001. Rev. Mora Aronsson 2005. © ArtDatabanken, SLU 2006.